

Наталія Любарець, кандидат філологічних наук, доцент

ПЕРЕВІРКА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ **Фрідріх Дюрренматт**

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

1. Пригадайте визначення слова «абсурд». Чи можна назвати абсурдним конфлікт у п'єсі «Гостина старої дами»? Чи є абсурдним сподівання Клер на те, що з часом гюленці пристануть на її пропозицію? Чи можна сприймати загибель Іля як абсурд?
2. Які інтертекстуальні зв'язки ви можете простежити у п'єсі Ф. Дюрренматта?

Спілкування іноземними мовами

3. Перегляньте англомовний трейлер до фільму «Візит» (режисер Бернхард Віккі), знятого за п'єсою «Гостина старої дами» у 1964 році

<https://www.youtube.com/watch?v=0Y681DYBXec>.

У трейлері використано два слогани: «Кожен має свою ціну. Яка твоя?» та «Пеклу і не снилась лють зневаженої жінки»¹. Чи можна їх вважати слоганами до п'єси? Чи можна знайти відповідь на питання, сформульоване у першому слогані, у творі Ф. Дюрренматта?

4. Складіть власний слоган до п'єси, який привернув би увагу сучасної молоді до твору?

Математична компетентність

5. У чому роль другорядних персонажів у п'єсі? Що уособлюють персонажі, які входять до групи «Господарів»?

6. Пригадайте всіх, хто входить до «почту» Клер Цаханасян. Чому їхні імена є схожими? Який прийом використав автор? Яке враження це справляє на глядачів і глядачів?

Інформаційно-цифрова компетентність

7. Створіть буктрейлер до «Гостини старої дами».

Уміння вчитися

8. За допомогою Інтернету та довідкової літератури знайдіть інформацію про переклад та постановки п'єс Ф. Дюрренматта в Україні. Якими є рецензії критиків та відгуки глядачів на ці постановки?

9. Знайдіть інформацію та підготуйте повідомлення про екранізації п'єси «Гостина старої дами» з перенесенням дії у сучасність.

Ініціативність і підприємливість

10. Підготуйтеся до проведення дискусії на тему «Мотив помсти у художній літературі». Пригадайте чи знайдіть за допомогою Інтернету твори, у яких розгортається цей мотив. Поміркуйте, чи вдалося Клер помститися Гюллену та Ілю.

---

¹ Цитата з трагедії англійського драматурга Вільяма Конгріва «Скорботна наречена» (1697).

Соціальна та громадянська компетентності

11. Чому гюлленці зрештою не можуть встояти перед спокусливою пропозицією Клер Цаханасян? Чому вони спершу зволікають з виконанням її умов щедрого фінансування містечка?

Обізнаність та самовираження у сфері культури

12. Уявіть, що вам пропонують написати сценарій до екранізації п'єси Ф. Дюрренматта із перенесенням дії в сучасну Україну. Які ключові зміни ви б внесли в оригінальний сюжет? Яким би зробили фінал? Хто б зіграв головні ролі?

Предметні компетентності

Знання

13. Пригадайте визначення жанрів «трагікомедія», «трагіфарс», «драма-притча». До якого жанру належить прочитаний вами твір. Чи збігається ваша думка з думкою автора, який назвав власну п'єсу «трагікомедією»?

14. Як можна охарактеризувати «Гостину старої дами»: як явище масової культури чи елітарної? Поясніть свою точку зору.

15. Назвіть ознаки гротеску в образі головної героїні.

Діяльність

16. Перечитайте сцену приїзду Клер у Гюлен. Знайдіть слова героїні, що провіщають подальший розвиток сюжету твору. Чи звертали ви на них увагу, коли читали п'єсу вперше? Який художній прийом використав автор і чому?

17. Скажіть, кому з персонажів п'єси належать такі висловлювання:

– *В тебе нові черевики. Жовті, нові черевики. <...> Ви також маєте нові черевики. <...> Ви також. Нові, жовті черевики. Нові, жовті черевики.*

– *І фабрики, і Пюккенрідська долина, і Петрова стодола, і містечко, кожна вулиця, кожний дім. Я веліла своїм агентам скупити цей мотлох і не пускати в рух. Ваша надія була химерною, ваше очікування – безглуздя, ваша жертва – дурницею, ціле ваше життя пішло намарне.*

– *Тільки прошу вас, не горляйте, як торік під час відвідин урядової комісії; враження не було ніякого, ми ще й досі не дістали дотації. Тут личить не криклива зовнішня радість, а внутрішня; майже хлипання співчуття до віднайденної дитини нашої батьківщини. Будьте*

невимушені, щирі, але все має котитися, мов по шнурочку, пожежний дзвін мусить озватися зараз після хору.

– Як вона світилася мені назустріч у пільмі Петрової стодоли чи босоніж йшла по моху й листю в Конрадсвайлерівському лісі, з розмаяним рудим волоссям, струнка, гнучка як лозина, ніжна, до біса гарна відьма. Нас розлучило життя, тільки життя, як то буває на світі.

– Я знаю світ. <...> Бо він мені належить.

– Пані Цаханасян: ми ще в Європі, ми ще не дикуни. Від імені міста Гюллена я відкидаю вашу пропозицію. В ім'я людяності. Краще ми залишимося бідні, ніж поплямлені кров'ю.

– Людяність, панове, створено для біржі мільйонерів; а з моєю фінансовою потугою можна дозволити собі міняти світовий лад. Світ зробив з мене повію, тепер я зроблю з нього бордель. Хто не може брязнути калиткою, мусить тупати під чужу музику, якщо йому забажалось танцювати. Вам хочеться танцювати. Порядний тільки той, хто платить, а я плачу.

– Мені аж мороз пішов по спині, як та стара дама в чорнім платті вийшла з потяга. Наче Парка, грецька богиня долі. Вона повинна б зватися Кльото, не Клер, бо якраз про неї ще можна подумати, що вона пряде нитку життя.

– Пекло у вас самих. Ви старші за мене і думаєте, що знаєте людей, але людина знає тільки себе саму. Колись, багато років тому, ви зрадили одну дівчину задля грошей, і тепер думаєте, що люди вас також зрадять задля того самого. Свої вчинки накидаєте іншим. Це найприродніша річ. Причина нашого страху – в нашому серці, в нашому гріху: коли ви це зрозумієте, то переборете й те, що вас мучить, матимете чим подолати його.

– Була зима, як я залишала колись це містечко: в матроському вбранні, з рудими косами, на останніх днях вагітності, і мешканці з мене насміхалися. Я тряслася з холоду в швидкому потязі до Гамбургу, та коли за памороззю на вікнах зникли обриси Петрової стодоли, я заприсяглася, що колись повернуся. Тепер я тут. Тепер я ставляю умови, диктую угоди.

– А її [пропозицію] не можна вважати за поважну, бо платня один мільярд – перебільшена, це ж самі мусите визнати. За таке дають тисячу або, може, дві, більше напевне ні, а то знов таки підтверджує, що пропозиція не була поважна, а навіть якби й була, то поліція не може взяти поважно слова тієї дами, бо тоді вийшло б, що вона здуріла, зрозуміло? <...> Вам може загрозувати не пропозиція, а тільки виконання пропозиції. Назвіть мені дійсну спробу виконати ту пропозицію, чи хоча б навіть людину, що цілитися на вас із рушниці, і я примчу, мов вітер.

– Вона прогадала. Я старий грішник, Гофбауере, хто без гріха? Я їй у молодечі роки вступив кепський жарт...

– А я заберу тебе в домовині до Капрі. Я веліла вибудувати в парку біля мого палацу мавзолей. Серед кипарисів. З краєвидом на Середземне море. <...> Там ти залишишся назавжди. Мертвий коло кам'яного ідола. Твоя любов померла багато років тому. Моя любов не могла вмерти. Але й жити не могла. З неї зробилося щось недобре, як і я сама, наче безбарвні гриби і сліпі обличчя з корневиц у цьому лісі, порослі моїми золотими мільярдами.

– Вас уб'ють. Я знав це від самого початку, та й ви давно вже це знаєте, хоч більше ніхто в Гюллені не хоче цього признати. Спокуса надто велика, а наша біда надто тяжка. І я знаю не тільки це. Я також підніму на вас руку. Я відчуваю, як поволі стаю вбивцею. Моя віра в гуманність — безсила. А тому, що я знаю це, я став п'яницею. Я боюсь, Іллю, так як боялися ви. Та ще я знаю, що колись і до нас прийде стара дама, і що тоді з нами станеться те, що

оце з вами. Але скоро, може за декілька годин, я не буду вже цього знати. (Мовчання). Ще пляшку штайнгегера.

– Не забувайте, що ви в Гюллені. В місті з гуманістичними традиціями. Тут ночував Гете. Брамс скомпонував тут квартет. Це до чогось зобов'язує.

– Ви – ображена в своїй любові жінка. Ви домагаєтеся цілковитої справедливості. Ви ніби героїня з античної доби, наче Медея.

– Властиво це ваш обов'язок – відібрати собі життя, як людина з гонором узяти на себе консеквенції. Не думаєте? Вже хоч би з почуття солідарності, з любові до родинного міста. Ви бачите нашу гірку біду, злидні, голодних дітей.

– Гарне авто. Ціле життя я намагався здобутись на невеликий маєток, на крихту вигоди, на таке авто, наприклад. А тепер, коли воно є, я хотів би знати, як людина в ньому почуватиться. Ти сядеш зі мною ззаду, Матільдо, а Отілія сяде поруч Карла. <...> Я хочу бачити околицю, містечко, де я жив майже сімдесят років. Чисті старі вулички, багато вже поладжено. Сірий дим над коминами, герань перед вікнами, соняшники, троянди в садах біля брами Гете, дитячий сміх, всюди пари закоханих. На майдані Брамса зводять модерну будову.

18. Про кого або про що говорять персонажі? Як характеризують ці слова самих дійових осіб?

Цінності

19. Прокоментуйте слова персонажів. Наскільки однозначними є центральні персонажі твору?

ІЛЛЬ: Я живу в пеклі, відколи ти пішла від мене.

КЛЕР ЦАХАНАСЯН: А я сама стала пеклом.

20. Наскільки реальною чи ірреальною виглядає ситуація, описана Ф. Дюрренматтом у п'єсі, що належить до «театру абсурду»?

21. Який вплив здійснює «Гостина старої дами» на світогляд сучасної молоді людини?